

David Lynch

CATCHING THE BIG FISH

Meditasjon,
bevissthet
og kreativitet

Oversatt av Sverre Knudsen

CATHCING THE BIG FISH

Forlaget Lille Måne © 2007

ISBN: 978-82-92605-24-0

Originaltittel: CATCHING THE BIG FISH

Copyright © 2006 by Bobkind, Inc.

Published by agreement with
Literary and Creative Artists, Washington D.C., USA

Norsk utgiver:

Forlaget Lille Måne AS

Postboks 7044 St Olavs Plass

0130 OSLO

Tlf. 21 50 47 40 – Faks 21 50 47 49

www.lillemaane.no – post@lillemaane.no

Trykk: Nordbook AS, Skien

Papir: 80 gram Munken Pocket Cream

Sats: Hamar Maskinsetteri

Satt med: Din Light 12/20,5

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med Åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR. Ved sitering i aviser, artikler og annet, må kildehenvisning tydelig fremkomme. Ta kontakt med forlaget for tillatelse.

Til hans hellighet
Maharishi Mahesh Yogi

Innhold

Introduksjon	11	Lengsel	32
		Bevissthet	33
Det første dykket	13	Å oversette ideen	35
Den kvelende klovnedrakten		Los Angeles	37
i gummi	16	Eraserhead	39
Begynnelsen	18	Livets tempo	40
Kunstnerlivet	20	Yogier	43
En hage om natten	22	Bob's Big Boy	44
Opp med sceneteppet	24	Verdens sinteste hund	45
Filmkunst	25	Musikk	47
Tolkning	27	Intuisjon	49
Sirkelen	30	Enhetsfeltet	51
Ideer	31	Den fjerde tilstanden	54

Å komme seg dit	56	Det røde rommet	82
Moderne vitenskap og eldgammel vitenskap	58	Spør ideen	84
Hvor som helst, når som helst	60	Testpublikum	87
Identitet	61	Generaliseringer	88
Final cut	62	Mørket	89
Terapi	64	Lidelse	91
Drømmer	65	Selvets lys	94
Angelo Badalamenti	66	Et gulltårn	96
Lyd	67	Religion	98
Casting	69	Dop	99
Prøver	72	Skru på lyset	101
Frykt	75	Industrial Symphony No. 1	102
Alle sammen sammen	77	Lost Highway	104
Twin Peaks	78	Begrensninger	105
TV-serier	80	Mulholland Drive	107
		Kisten og nøkkelen	109
		Stedsfølelsen	110

Skjønnhet	111	Filmens fremtid	134
Tekstur	112	Sunn fornuft	136
Å jobbe med tre	113	Råd	137
Det riktige opplegget	115	Søvn	139
Ild	116	Ikke gi opp	140
Filmlys	117	Suksess og fiasko	141
The Straight Story	118	Ute og fisker, igjen	143
Filmens helter	119	Medfølelse	145
Fellini	120	Bevissthetsorientert	
Kubrick	121	undervisning	147
Inland Empire	122	Ekte fred	151
Navnet	126	Til avslutning	154
En ny måte å arbeide på	127		
Regissørens kommentarer ..	128	Utvalgt filmografi	157
Filmens død	129	Sitatkilder	158
DV for unge filmskapere	132	Om forfatteren	159
DV-kvalitet	133		

Introduksjon

Ideer er som fisk.

Hvis du vil fange småfisk kan du holde deg på grunt vann. Men hvis du vil fange storfisk må du gå dypere.

I dypet finnes den kraftfulle, uberørte fisken. Den er stor og abstrakt. Og svært vakker.

Jeg leter etter en bestemt type fisk som er viktig for meg, en jeg kan omskape til film. Men der nede svømmer det alle mulige typer fisk. Det er fisk for forretninger, fisk for idrett. Det er fisk for alt mulig.

Alt, absolutt alt som *er* noe, kommer nede fra det dypeste nivået. Moderne fysikk kaller dette nivået for the unified field – enhetsfeltet. Jo mer bevisstheten – forståelsen din – blir utvidet, desto dypere beveger du deg mot denne kilden, og desto større fisk kan du fange.

Min trettitre år lange praksis med Transedental Meditasjon har hatt

sentral betydning for mitt arbeid med film og kunstmaling, og alle andre områder i livet. Det har vært min metode for å kunne dykke dypere på leting etter storfisken. I denne boka vil jeg dele noen av disse erfaringene med dere.

Det første dykket

*Han, som har lykken i sitt indre,
tilfredsheten i sitt indre,
lyset i sitt indre, er en yogi, en brahman
som har oppnådd evig frihet i en guddommelig bevissthet.*

BHAGAVAD-GITA

Da jeg hørte om meditasjon for første gang var jeg overhodet ikke interessert. Jeg var ikke en gang nysgjerrig. Det hørtes ut som bortkastet tid.

Det som likevel gjorde meg interessert var setningen «den sanne lykken er den indre lykken.» Først syntes jeg det hørtes litt simpelt ut siden det ikke forklarte hvor dette «indre» befant seg, eller hvordan man kunne komme seg dit. Men likevel hørtes det sant ut. Så jeg begynte å

lure på om meditasjon faktisk kunne være en måte å få kontakt med det indre på.

Jeg begynte å undersøke hva meditasjon dreide seg om, stilte noen spørsmål og begynte å vurdere forskjellige former. Akkurat da ringte søsteren min meg og fortalte at hun hadde praktisert Transcendental Meditasjon i et halvt år. Det var noe i stemmen hennes. En forandring. En form for lykke. Og jeg tenkte: *Dette vil jeg ha.*

I juni 1973 dro jeg til TM-senteret i Los Angeles der jeg møtte en instruktør jeg likte. Hun lignet på Doris Day. Og hun lærte meg teknikken. Hun ga meg et mantra, som er en lyd uten noen direkte assosiert betydning. Du mediterer ikke over betydningen av det, men det er en helt spesifikk lyd klingende tanke.

Hun tok meg med inn på et lite rom der jeg skulle meditere for første gang. Jeg satte meg ned, lukket øynene, begynte med mantraet, og så var det som om jeg var i en heis der kabelen ble kuttet. Bang! Rent velbehag. Og jeg var ganske enkelt *inne*. Så sa læreren: «Det er på tide å komme ut igjen, det har gått tjue minutter.» Og jeg sa: «HAR DET

ALLEREDE GÅTT TJUE MINUTTER?» Og hun sa: «Hysj!» fordi det var andre som meditererte der. Det virket så velkjent, men også så nytt og kraftfullt. Etterpå sa jeg at ordet «unikt» burde være reservert for denne opplevelsen.

Den tar deg med til et hav av ren bevissthet, ren innsikt. Men det er likevel velkjent; det er *deg*. Og umiddelbart vokser en følelse av lykke frem – ingen tøysete lykke, men noe mektig vakkert.

Jeg har ikke gått glipp av en eneste meditasjon på trettitre år. Jeg mediterer en gang om morgenen og en gang til om ettermiddagen, cirka tjue minutter hver gang. Deretter fortsetter jeg med mine daglige gjøremål. Og jeg opplever at gleden stadig blir større over det jeg gjør. Jeg opplever økt intuisjon. Gleden over livet øker. Og det negative må vike.

Den kvelende klovnedrakten i gummi

*Det ville være enklere
å rulle sammen himmelen til et lite tøystykke
enn det vil være å oppnå sann lykke
uten å kjenne seg selv.*

UPANISHADENE

Da jeg begynte å meditere var jeg full av angst og frykt. Jeg var deprimert og sint.

Ofte lot jeg dette sinnet gå ut over min første kone. Da jeg hadde meditert i cirka to uker, spurte hun meg: «Hva er det som skjer?» Jeg ble stille et øyeblikk. Men til slutt sa jeg: «Hva mener du?» Og hun sa: «Hvor har det blitt av sinnet ditt?» Og jeg hadde ikke en gang lagt merke til at det hadde lettet.

Jeg kaller denne angsten og dette sinnet for negativitetens kvelende klovnedrakt av gummi. Den kveler deg og gummien stinker. Men med en gang du begynner å meditere og dykke ned i ditt indre, begynner klovnedrakten å gå i oppløsning. Først når den er i ferd med å forsvinne, skjønner du hvor avskyelig lukta egentlig var. Når den har gått i oppløsning vil du oppleve frihet.

Sinne og depresjon og sorg er vakkert når det befinner seg i en fortelling, men det er som gift for filmskaperen eller kunstneren. Det knuser kreativiteten som i en skrustikke. Hvis du sitter fast i et slikt grep kommer du deg knapt opp av senga om morgenen, og klarer i hvert fall ikke å oppleve strømmen av kreativitet og ideer. Man må ha klarhet for å kunne skape. Man må være i stand til å fange ideene.

Begynnelsen

Fra begynnelsen var jeg en helt vanlig person som vokste opp i Nordvesten. Faren min var forsker for Landbruksdepartementet, han studerte trær. Så jeg var mye i skogen. Og skogen er magisk for et barn. Jeg bodde i småbyer. Min verden bestod av et kvartal eller kanskje to med boligblokker. Alt skjedde innenfor dette området. Alle drømmer og alle mine venner eksisterte inne i denne lille verdenen. Men for meg var den stor og magisk. Det var nok av tid til å drømme og til å være sammen med venner.

Jeg likte å male og tegne. Ofte tenkte jeg, helt feilaktig, at når man blir voksen ville man slutte å male og begynne med noe som var mer seriøst. I niende klasse flyttet familien min til Alexandria, Virginia. En kveld møtte jeg en fyr som het Toby Keeler på plenen foran huset til kjæresten min. Da vi snakket sammen fortalte han meg at faren hans

var maler. Jeg trodde kanskje han var husmaler, men etter at vi hadde snakket mer sammen skjønnte jeg at han var kunstmaler.

Denne samtalen forandret livet mitt. Jeg hadde vært litt interessert i vitenskap, men nå visste jeg plutselig at jeg ville bli maler. Og jeg ville leve et kunstnerliv.

Kunstnerlivet

På high school leste jeg en bok av Robert Henri, den het *The Art Spirit*, og det var den som satte meg på ideen om kunstnerlivet. For meg betydde et kunstnerliv å gi seg hen til malingen – å dedikere seg fullstendig, la alt annet komme i andre rekke.

Jeg trodde at det var den eneste måten man virkelig kunne klare å komme dypt nok til å oppdage saker og ting. Å tenke på en slik måte betydde at alt som kom i veien for denne oppdagelsesreisen ikke var en del av kunstnerlivet. Egentlig betyr kunstnerlivet frihet. Og jeg syntes det kunne virke en smule egoistisk. Men det trenger ikke å være egoistisk, man trenger bare tid.

Bushnell Keeler, faren til kameraten min Toby, sa alltid: «Hvis du skal få til en time med godt malerarbeid, trenger du fire timer uten avbrytelse.»

Og det er i bunn og grunn sant. Man kan ikke bare begynne å male.

Man må sitte en stund å danne seg et mentalt bilde før man kan komme i gang med de riktige bevegelsene.

Dessuten trenger du klargjorte materialer. Du må for eksempel lage rammer og strekke lerreter. Det kan ta lang tid bare å forberede noe å male på. Og så kan du sette i gang med arbeidet. Ideen må inneholde nok til å få deg i gang, fordi alt som følger etterpå er en prosess som handler om aksjon og reaksjon. Det er alltid slik, det handler om å bygge opp og rive ned. Mens du river ned, dukker det opp noe som du kan bygge videre på. Naturen kan spille en viktig rolle. Å blande sammen vanskelige materialer – som for eksempel å bake i solskinn, eller bruke materialer som angriper hverandre – skaper sin egen organiske reaksjon. Da gjelder det å lene seg tilbake og studere det, og studere det – og studere det; og plutselig springer du opp av stolen og gjør det neste som skal gjøres. Dette er aksjon og reaksjon.

Men hvis du vet at du må være et sted om en halvtime, kan du aldri oppnå dette. Så et kunstnerliv betyr frihet og tid nok til å la de gode tingene skje. Det er ikke alltid det blir tid til så mye annet.

En hage om natten

Og så ble jeg maler. Jeg malte og gikk på kunstscole. Jeg var ikke interessert i film. Av og til kunne jeg se på en film, men det jeg virkelig ville var å male.

En dag satt jeg i det store atelieret på Pennsylvania Academy of the Fine Arts. Rommet var delt inn i små båser. Jeg var i min bås; klokken var rundt tre om ettermiddagen. Jeg holdt på med et bilde, natt i en hage. Det var mye sort, med grønne planter som steg ut av mørket. Plutselig begynte plantene å bevege seg og jeg hørte en vind blåse. Og jeg hadde ikke tatt dop! Jeg tenkte: *Å, så fantastisk dette er!* Da begynte jeg å lure på om film kunne være en måte å få malerier til å bevege seg på.

På slutten av året var det alltid en konkurranse for eksperimentelle skulpturer og malerier. Året før hadde jeg laget noe til konkurransen,

og denne gangen tenkte jeg: *Jeg vil lage et bevegelig maleri*. Jeg laget en skulptur av et lerret på 180 x 240 cm og projiserte en temmelig røft animert film på det. Den het *Six Men Getting Sick*. Jeg trodde dette kom til å utgjøre hele min filmkarriere fordi prosjektet kostet meg en formue – to hundre dollar. *Jeg har ganske enkelt ikke råd til å fortsette med dette*, tenkte jeg. Men en eldre student som hadde sett prosjektet ba meg om å lage en tilsvarende hjemme hos ham. Og så begynte ballen å rulle. Etterpå fikk jeg grønt lys overalt. Litt etter litt – eller kanskje heller, sprang etter sprang – ble jeg forelsket i dette mediet.

Opp med sceneteppet

*Husk at all natur er intet annet enn et magisk teater,
at den store Mor er trolldomsmester
og verden blir befolket av hennes mange roller.*

UPANISHADENE

Jeg vet ikke hvorfor, men det er helt magisk å gå inn i en kinosal og se lyset bli dempet. Det er så stille, og så går teppet til side. Kanskje det er rødt. Og så stiger du inn i en verden.

Det er så vakkert med en opplevelse som kan deles. Det er fremdeles vakkert når du er hjemme foran din egen skjerm, men ikke fullt så bra. Det er best på et stort lerret. Det er måten å forflytte seg inn i en ny verden på.

Filmkunst

Filmkunst er et språk. Det kan fortelle ting – store, abstrakte ting. Og det elsker jeg.

Jeg er ikke alltid så flink med ord. Noen er poeter og kan utrykke seg så vakkert med ord. Men film er et eget språk. Og man kan få sagt så mye med dette fordi man har rytme og rekkefølge. Man har dialog. Man har musikk. Man har lydeffekter. Man har så mange verktøy. Og man kan uttrykke en følelse og en tanke som ikke kan bli fremstilt på noen annen måte. Det er et helt magisk medium.

Jeg synes det er vakkert å tenke på at bilder og lyder kan flyte sammen i en rytme og en rekkefølge, og slik skape noe som bare kan gjøres på film. Det er ikke bare ord og musikk – det er en hel rekke elementer som flyter sammen og skaper noe som ikke eksisterte før. Som forteller en historie. Som skaper en verden, en opplevelse som folk bare kan få gjennom filmen.

Når jeg fanger en filmidé blir jeg betatt av måten mediet kan uttrykke den på. Jeg liker historier som rommer abstraksjoner, og det er akkurat det filmer gjør.

Tolkning

En film bør kunne stå på egne ben. Det er absurd hvis en filmskaper blir nødt til å forklare med ord hva en film betyr. Filmens verden er en skapt verden, og noen ganger elsker folk å gå inn i en slik verden. Da blir denne verdenen virkelig for dem. Hvis folk får vite forskjellige ting om hvordan deler av filmen ble til, eller at noe betyr det ene eller det andre, da vil dette bli en del av opplevelsen neste gang de ser filmen. Og da blir filmen annerledes. Jeg synes det er dyrebart og viktig å beholde denne verdenen urørt, og ikke si ting som kan ødelegge denne erfaringen.

Du trenger ikke noe annet enn selve verket. Det er blitt skrevet mange store romaner av avdøde forfattere, og du kan ikke akkurat grave dem opp igjen. Men du har boken, og boken kan få deg til å drømme og få deg til å tenke på forskjellige ting.

Noen ganger sier folk at de har problemer med å skjønne en film, men jeg tror de skjønner mye mer enn de er klar over. Vi er jo alle utstyrt med intuisjon – vi har faktisk evnen til å forstå ting intuitivt.

Noen kan si at de ikke forstår musikk, men de fleste opplever musikk rent følelsesmessig og er enige i at musikk er en abstraksjon. Du trenger ikke umiddelbart å sette ord på musikken – du kan bare lytte.

Film er på mange måter som musikk. En film kan være veldig abstrakt og få folk til å lengte etter å forstå den intellektuelt sett, til å beskrive den med ord. Når de ikke klarer det, føles det frustrerende. Men de kan finne en forklaring inne i seg hvis de bare tillater seg det. Hvis de begynte å snakke med venner om filmen, ville de snart begynne å se ting – hva filmen er og hva den ikke er. Og kanskje de vil være enige med vennene sine eller kanskje de vil være uenige – men hvordan kan de være enige eller uenige hvis de ikke vet hva de mener? Det interessante er at de faktisk vet mer enn de er klar over. Og når de uttaler det de vet, blir det klarere. Og når de oppdager noe nytt, burde de prøve å

klargjøre det ytterligere og på denne måten diskutere frem og tilbake sammen med en venn.

Og etter hvert vil de komme frem til en konklusjon. Og den vil være gyldig.

Sirkelen

Jeg liker ordtakene: «Verden er slik du er.» Jeg tror filmer er slik du er. Derfor er hver eneste visning av en film forskjellig, selv om hvert eneste bilde er det samme – det er like mange av dem og det er samme lyd. Forskjellen kan være subtil, men den finnes. Den er avhengig av publikum. Det går en sirkel fra filmen til publikum og tilbake. Hver enkeltperson ser, og tenker, og føler og kommer frem til sin egen oppfatning. Og den er sannsynligvis annerledes enn det *jeg* forelsket meg i.

Så man vet aldri hvordan filmen kommer til å treffe folk. Men hvis du tenker på hvordan den kommer til å treffe folk, eller om den kommer til å såre noen eller virke på den ene eller andre måten, da må man slutte å lage film. Du må bare følge det du ble forelsket i, og så vet du aldri hva som kommer til å skje.

Ideer

En idé er en tanke. Det er en tanke som inneholder mer enn du tror når du får den. Men i dette første øyeblikket finnes det en gnist. Hvis noen får en idé i tegneserier blir en lyspære skrudd på. Det skjer i et glimt, akkurat som i livet.

Det hadde vært fantastisk om hele filmen dukket opp på en gang. Men for meg kommer det i fragmenter. Det første fragmentet er som Rosettastenen. Det er den brikken i puslespillet som viser vei for resten. Det er en puslespillbrikke av håp.

I *Blue Velvet* var det røde lepper, grønne plener, og sangen – Bobby Vintons versjon av «Blue Velvet.» Det neste var et øre som lå på en eng. Og det var det.

Du blir forelsket i den første ideen, den bittelille biten. Og så snart du har den, kommer resten når det skal.

Lengsel

Å lengte etter en idé er som agn. Når man fisker må man være tålmodig. Du fester agnet på kroken, og så venter du. Lengselen er agnet som drar inn fisken, ideene.

Det fabelaktige er at når du klarer å fange den fisken du er betatt av, vil den fisken – selv om det er en liten fisk, bare et glimt av en idé – trekke til seg andre fisker som hekter seg på den første. Da er du i gang. Snart finnes det flere og flere fragmenter og helheten begynner å avtegne seg. Men det begynner med lengsel.

Bevissthet

Gjennom meditasjon erkjenner man det ubundne.

Det som er ubundet er fritt.

Det er ingen lykke i det små.

UPANISHADENE

Små fisk svømmer nær overflaten, mens de store svømmer i dypet. Hvis du klarer å utvide bassenget du fisker i – bevisstheten din – kan du fange større fisk.

Slik foregår det: Inni hvert eneste menneske er det et hav av ren, dirrende bevissthet. Når du «transcenderer» med Transedental Meditasjon, dykker du ned i dette havet av ren bevissthet. Du stuper ut i det. I rent velbehag. Du kan vibrere i ett med dette velbehaget. Når du opplever den rene bevisstheten får den mer liv og blir utvidet. Bevisstheten begynner å vokse og folde seg ut.

Hvis bevisstheten din er like stor som en golfball, vil du oppleve en forståelse på størrelse med en golfball når du leser en bok; når du ser ut av vinduet vil du ha en golfballstor opplevelse; når du står opp om morgenen, en golfballstor våkenhet; og ettersom dagen din skrider frem vil din indre lykke være stor som en golfball.

Men du kan utvide denne bevisstheten, få den til å gro, slik at når du får større forståelse når du leser boken; når du ser ut får du en større opplevelse, når du står opp vil du føle en større våkenhet; og ettersom dagen skrider frem, oppleve en større indre lykke.

Du kan fange ideer på et dypere plan. Og kreativiteten kommer strømmende. Den gjør livet til en fantastisk lek.

Å oversette ideen

For meg er hver eneste film, hvert eneste prosjekt et eksperiment. Hvordan kan man oversette akkurat denne ideen? Hvordan kan man oversette den så den går fra å være en idé til å bli en film eller en stol? Du har en idé og du kan se den for deg og høre den, og du føler og kjenner den. La oss si at du begynner å skjære i et trestykke, men det blir ikke helt riktig. Da må du tenke mer, og så kan du fortsette å skjære. Aksjon og reaksjon. Det er altså et slags eksperiment der målet er å få alt til å føles riktig.

Når du mediterer blir denne tankestrømmen kraftigere. Aksjonene og reaksjonene skjer stadig raskere. Du får en idé et sted og så tar du den med deg hit og dit. Det er som en improvisert dans. Du smetter omkring; du presser alle åtte sylindere til det ytterste.

Og det er ikke bare en lek, det er ikke en slags terapi der noen sier,

«Stopp og lukt på rosene, da blir livet ditt bedre.» Det kommer innenfra. Det må starte dypt der inne et sted, så vokser det og vokser og vokser. Da begynner ting virkelig å forandre seg.

Transcender, opplev ditt eget *selv* – den rene bevisstheten – og se hva som skjer.

Los Angeles

Jeg kom til Los Angeles fra Philadelphia der jeg hadde bodd i fem år mens jeg gikk på kunstscole. Philadelphia er kjent som Søskenkjærlighetens By, men da jeg bodde der var den et helvete. Det var ikke mye kjærlighet i den byen.

Jeg kom til L.A. om kvelden og det var ikke før morgenen etter – da jeg gikk ut fra en liten leilighet på San Vincente Boulevard – at jeg så dette spesielle lyset. Jeg kjente en begeistring langt inn i sjelen. Jeg følte meg heldig som skulle leve i et slikt lys.

Jeg elsker Los Angeles. Jeg kjenner mange som kommer hit og bare ser noe stort og utflytende monotont. Men når du har vært her en stund, oppdager du at hver eneste bydel har sin egen stemning. Filmens gullalder lever der fremdeles i lukten av sjasmin og det nydelige været. Og lyset er inspirerende og stimulerende. Selv når det er smog er det

noe ved lyset som ikke gjør det grelt, men klart og mykt. Det fyller meg med følelsen av at alle muligheter finnes. Jeg vet ikke hvorfor. Det er annerledes enn lyset andre steder. Lyset i Philadelphia, selv om sommeren, er ikke på langt nær så klart. Det var lyset som trakk alle til L.A. for å lage film i gamle dager. Det er fremdeles et vakkert sted.

Eraserhead

Eraserhead er min mest åndelige film. Ingen skjønner det når jeg sier det, men slik er det.

Eraserhead vokste frem på en helt spesiell måte, og jeg skjønnte ikke hva alt sammen betydde. Jeg lette etter en nøkkel som kunne åpne for meningen i de forskjellige sekvensene. Jeg skjønnte selvfølgelig noe av det, men hadde ikke det samlende elementet. Og det var en kamp. Så jeg tok frem Bibelen min og begynte å lese. Og en dag leste jeg en setning. Og jeg lukket Bibelen, for der var det: Der var det. Da så jeg alt sammen som en helhet. Og visjonen min ble 100 prosent virkeliggjort.

Jeg tror aldri jeg kommer til å fortelle hva den setningen var.

Livets tempo

For femti år siden sa folk, «Alt går fortere og fortere.» Tyve år senere sa de fremdeles: «Alt går fortere og fortere.» Det har alltid virket slik. Og i dag mer enn noen gang. Det er vanvittig. Når du ser mye på TV og leser mange blader kan det virke som om hele verden passerer forbi deg.

Da jeg lagde *Eraserhead*, som tok fem år å lage, følte jeg at jeg døde. Jeg trodde verden ville bli så annerledes innen filmen var ferdig. Jeg tenkte: *Her er jeg, låst fast til dette prosjektet. Jeg klarer ikke å avslutte det. Verden løper fra meg.* Jeg hadde sluttet å høre på musikk, og jeg så uansett aldri på TV. Jeg ville ikke høre om hva som foregikk fordi det ga meg følelsen av å dø.

På et tidspunkt tenkte jeg faktisk på å lage en liten figur av karakteren Henry, kanskje tyve centimeter høy, bygge små kulisser av papp og bevege ham gjennom resten av filmen bilde for bilde. Det var den

eneste måten jeg kunne forestille meg å få gjort det på siden jeg ikke hadde penger.

Så en kveld tok den yngre broren og faren min meg med seg til et mørkt rom, en slags stue. Broren min er en veldig ansvarsfull type, og det er faren min også. De ville snakke med meg. Jeg ble nesten helt knust da de sa at jeg måtte få meg arbeid og glemme *Eraserhead*. Jeg hadde en liten datter og måtte vise ansvar og få meg en jobb.

Ja vel, så jeg fikk meg en jobb; jeg gikk med *Wall Street Journal* og tjente femti dollar i uka. Jeg klarte å spare nok til å filme flere scener og omsider ble jeg ferdig med alt sammen. Og så begynte jeg å meditere. Jack Nance, skuespilleren som spilte Henry, ventet tre år på meg uten å slippe taket i ideen om Henry, han holdt ham i live. I en scene er denne karakteren som Jack spiller, på den ene siden av en dør, og det gikk ett og et halvt år før vi filmet at han kom ut på den andre siden av denne døren. Jeg tenkte: Hvordan kan dette være mulig? Hvordan kunne det henge sammen over så lang tid? Men Jack ventet og beholdt grepet om karakteren.

Det finnes et uttrykk som sier: «Hold øye med smultringen, og ikke med hullet.» Hvis du gjør jobben din og holder øye med smultringen, så er det alt du kan gjøre. Du kan ikke kontrollere noe av det der ute, det som er utenfor deg selv. Men du kan gå inn i deg selv og gjøre ditt beste.

Verden kommer *ikke* til å løpe fra deg. Det finnes ingen garantier for at meditasjon, eller å gå med *Wall Street Journal*, vil gi deg suksess. Men ved hjelp av fokus og meditasjon vil måten du opplever livet på bli forandret til det bedre, selv om de ytre omstendighetene er like.

Yogier

Første gang jeg kom over bøker med bilder av yogier som satt med bena i kors i Indias skoger, var det noe som fikk meg til å se to ganger på disse bildene. Jeg la merke til ansiktene deres. Det var ikke ansiktet til noen som kastet bort tiden. Det var ansiktet til noen som hadde det jeg ville ha, men som jeg ikke en gang visste at eksisterte. Jeg ble trukket mot det. Det var en så tydelig tilstedeværelse av styrke og verdighet – og fravær av frykt. Mange av dem viste uttrykk av lekenhet eller kjærlighet, makt og styrke.

Det fikk meg til å tenke at innsikten de opplevde måtte være noe helt ekte, selv om jeg ikke skjønnte hva den var. Jeg tenkte at den eneste måten å oppnå dette på var ved å dykke ned i mitt indre og se hva som viste seg. For jeg var sikker på at dette ikke kom til å skje i livet på overflaten i L.A.

Bob's Big Boy

Jeg pleide å gå på Bob's Big Boy kafé omtrent hver eneste dag fra midten av syttitallet til tidlig på åttitallet. Jeg bestilte en milkshake og satt og tenkte.

Det er trygt å sitte og tenke på en kafé. Du kan drikke kaffen din eller milkshaken din mens du beveger deg inn i mørke og merkelige områder, og du kan alltid vende tilbake til kafeens trygghet.

Verdens sinteste hund

Tegneserien med *Verdens sinteste hund* dukket opp mens jeg arbeidet med *Eraserhead*. Jeg tegnet en liten hund. Den så sint ut. Og jeg begynte å se på den og tenke på den, og jeg lurte på hvorfor den var sint.

Og så lagde jeg en stripe med fire ruter der hunden aldri beveger seg – tre ruter var om dagen og en om natten. Så går tiden, men hunden beveger seg aldri. Og det slo meg at det måtte være omgivelsene som skapte dette sinnet – det som foregår i omgivelsene. Han hører et eller annet fra huset. Eller at det hender noe på andre siden av gjerdet, eller så kan det ha noe med været å gjøre.

Til slutt kokte det ned til det han hører inne fra huset. Og det virket som et interessant konsept. At det bare skulle komme snakkebobler ut av huset med hunden utenfor. Og det som sto i boblene kunne kanskje mane frem latter.

L.A. *Weekly* ville trykke den. Og det gjorde de i ni år. Etter et par år var den i *Baltimore Sun* også. Hver mandag måtte jeg finne på hva som skulle stå der. Så ringte jeg det inn. Det var ikke alltid jeg skrev dem ut selv og noen ganger likte jeg ikke selve skriften, så mot slutten begynte jeg å utforme skriften igjen.

Redaktøren som hadde antatt tegneserien forsvant til en annen avis underveis, så jeg hadde flere redaktører. Mot slutten av de ni årene kom redaktøren som hadde antatt den tilbake til avisen. Og han ba meg slutte. Den hadde utspilt sin rolle.

Musikk

Jeg lyttet til radioen en dag mens jeg jobbet med *Elefantmannen*, og jeg hørte *Adagio for Strings* av Samuel Barber. Jeg ble helt forelsket i stykket og ville bruke det til filmens siste scene. Jeg spurte produsenten, Jonathan Sanger, om han kunne få tak i det. Og han kom tilbake med ni forskjellige innspillinger. Jeg hørte på dem og sa: «Nei, det var absolutt ikke noe av dette jeg hørte.» Alle ni var helt feil. Så dro han av gårde og kjøpte flere. Omsider fikk jeg høre versjonen til André Previn og da sa jeg: «Der er den.» Den besto selvfølgelig av nøyaktig de samme notene som de andre, men det var måten *han* gjorde det på.

Musikken må forenes med filmen og forsterke den. Du kan ikke bare legge på noe musikk og tro det kommer til å fungere, selv om det

skulle være en av dine favorittlåter. Akkurat det trenger jo ikke å ha noe med scenen å gjøre. Når det forenes, kan du *føle* det. Alt sammen gjør et sprang; det skjer noe i stil med «helheten er større enn summen av delene.»

Intuisjon

Den som har vissheten har tilgang til alt.

UPANISHADENE

Livet er fylt av abstraksjoner, og den eneste måten å få en forståelse av dette på er ved å bruke intuisjon. Intuisjon er å se løsningen – se den, gjenkjenne den. Det er en forening av følelse og intellekt. Det er helt essensielt for en filmskaper.

Hvordan kan du føle at noe er riktig? Alle har det samme verktøyet: kamera og lydbånd og verden og skuespillere. Men det er forskjellige måter å sette dette sammen på. Det er der intuisjonen kommer inn i bildet.

Personlig tror jeg at intuisjonen kan bli skarpere og mer omfattende gjennom meditasjon, ved å dykke ned i selvet. Det er et hav av bevisst-

het inne i hver enkelt av oss, og det er et hav av løsninger. Når man dykker ned i dette havet, ned i denne bevisstheten, da vekker man det til live.

Du dykker ikke etter spesifikke løsninger; du dykker for å gi liv til havet av bevissthet. Så vokser intuisjonen og du finner en måte å løse problemene på – du vet når det ikke stemmer helt og hva som da må gjøres for å korrigere det. Denne evnen vokser og får alt til å gå mye lettere.

Enhetsfeltet

*Et grenseløst hav av bevissthet ble til lys, vann og masse.
Og disse tre ble til mange. På denne måten ble hele
universet skapt, et grenseløst hav av bevissthet som
for alltid fortsetter å utfolde seg ut inne i seg selv.*

UPANISHADENE

Det havet av ren bevissthet som Maharishi Mahesh Yogi snakker om, blir i moderne vitenskap også kalt *enhetsfeltet*.

Da Maharishi kom til USA for første gang i 1959, hadde ikke enhetsfeltet i kvantefysikken blitt oppdaget ennå. Så folk sa: «Å, det er bare tøys – de leter etter et slags felt som skal finnes i basen for alt mulig, men det kan ikke finnes, ingen vet om det er sant.» Men så, for omtrent tretti år siden, oppdaget kvantefysikken dette feltet. De oppdaget det ved

å gå dypt ned i materien, dypere og dypere og dypere, og en dag fant de det: enhetsfeltet. Og da kunne vitenskapsmenn som dr. John Hagelin fortelle at det var sant: Alle ting som eksisterer springer ut fra dette feltet.

Slik ble moderne og eldgammel vitenskap forent.

Vedisk vitenskap – bevissthetens vitenskap – studerer naturens lover, universets oppbygging, og hvordan alt sammen åpenbarer seg. I vedisk vitenskap blir dette havet av ren bevissthet kalt *atma*, selvet. «Kjenn deg selv.» Men hvordan da? Du blir ikke kjent med deg selv ved å se i speilet. Du blir ikke kjent med deg selv av å sette deg ned å slå av en prat med deg selv. Men det finnes noe der inne et sted, langt, langt der inne.

Transcendental meditasjon er en enkel, lett og uanstrengt teknikk som gir alle mennesker mulighet til å dykke ned i sitt indre, oppleve mer subtile nivåer av ånd og intellekt, og få tilgang til dette havet av ren bevissthet, enhetsfeltet – *selvet*.

Det er ikke den intellektuelle forståelsen av dette feltet, men opp-

levelsen av det som er avgjørende. Du dykker ned i ditt indre, og ved å oppleve dette feltet av ren bevissthet gir du selv liv til det; du får det til å utfolde seg og vokse. Det endelige resultatet av denne bevissthetsveksten kaller man *opplysthet* – oppfyllelsen av vårt fulle potensial.

Den fjerde tilstanden

Mange mennesker har allerede opplevd å transcendere uten selv å være klar over det. Det er en opplevelse du kan ha rett før du sovner. Du er våken, men føles kanskje som om du faller, ser noe hvitt lys, og opplever små glimt av velbehag. Og du utbryter «Herre min hatt!» Når du beveger deg fra en tilstand til en annen – for eksempel fra våkenhet til søvn – passerer du en liten åpning. Og det er i denne åpningen du kan transcendere.

Jeg ser det for meg som et rundt, hvitt rom som har gule, røde og blå gardiner som dekker de hvite veggene. Gardinene er de tre tilstandene av bevissthet: våkenhet, søvn og drøm. Men i åpningene mellom hver gardin kan du se det hvite, det *Absolutte* – den rene, salige bevisstheten. Du kan transcendere i det lille hvite feltet. Deretter kommer du til det neste bevissthetsstadiet. Det hvite rommet er fak-

tisk rundt deg hele tiden, selv om gardinene dekker det meste av det; det er både nært og fjernt og overalt. Og så transcenderer folk; noen ganger uten at de er klar over det eller vet hvordan det skjer. Med Transcendental Meditasjon kan du, i våken tilstand, når som helst oppleve den hvite veggen når du setter deg ned og mediterer. Det er det som er så nydelig ved det.